

Магістр 2 року навчання
факультету менеджменту та маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

СУЧАСНИЙ СТАН ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто основні поняття, моделі і характерні особливості дистанційного навчання на підприємстві. Проведено обґрунтування актуальності використання дистанційних технологій у навчанні персоналу. Основний акцент зроблений на особливостях організації навчального процесу з використанням дистанційних освітніх технологій.

Аннотация. Рассмотрены основные понятия, модели и характерные особенности дистанционного обучения на предприятии. Проведены обоснование актуальности использования дистанционных технологий в обучении персонала. Основной акцент сделан на особенностях организации учебного процесса с использованием дистанционных образовательных технологий.

Annotation. The article describes the basic concepts, models and characteristics of distance education in the enterprise. Active justify the relevance of the use of distance learning technologies in teaching staff. Focuses on the features of the educational process with the use of distance education technologies.

Ключові слова: дистанційне навчання, інформаційні технології, інформаційна культура, форми навчання.

Нині нововведення та інновації, які характерні для будь-якої професійної діяльності людини, стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих викладачів і цілих колективів. Цей процес не може бути стихійним, він потребує управління.

Поняття "інновація" означає нововведення, новизну, зміну; інновація як засіб і процес припускає введення чого-небудь нового. Одним з видів інновацій в організації професійної освіти є введення дистанційного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні десятиліття швидко розвиваються науково-методичні основи дистанційного навчання.

На сьогодні досліджено напрями підвищення ефективності дистанційного навчання з використанням інформаційних технологій, дослідженням у цьому напрямку займалися такі вчені, як: В. Биков, Р. Гуревич, М. Кадемія, Д. Опеншоу, Н. Тверезовська, І. Хорев.

Незважаючи на велику кількість досліджень, сучасна дистанційна освіта в Україні нагадує традиційні форми заочного навчання, не розкриваючи всіх можливостей використання принципово нових форм і методів навчання.

Мета статті – з'ясувати сутність поняття "дистанційне навчання", окреслити його основні організаційні форми, вказати на недоліки сучасного стану дистанційного навчання в Україні.

На сьогоднішній день, ще не має одностайності серед науковців щодо визначення поняття "дистанційне навчання". Зустрічаються такі варіанти як "дистантна освіта", "дистантне навчання". Деякі зарубіжні дослідники, відводячи особливу роль телекомунікаціям в організації дистанційного навчання, визначають його як теленавчання. Однак у науковому обігу часто вживається термін "дистанційне навчання" [1].

Сучасні комп'ютерні телекомунікації здатні забезпечити передачу знань і доступ до різноманітної навчальної інформації іноді ефективніше, ніж традиційні засоби навчання. Експериментально підтверджено, що якість і структура навчальних дисциплін, так само як і якість викладання за дистанційним навчанням, часто набагато краща, ніж за традиційними формами навчання. Нові електронні технології, такі, як інтерактивні диски, електронні дошки оголошень, мультимедійний гіпертекст, доступні через глобальну мережу Інтернет, не тільки можуть забезпечити активне залучення працівників у навчальний процес, а й дозволяють керувати цим процесом. Інтеграція звуку, рухомого зображення і тексту створює нове, надзвичайно багате за своїми можливостями навчальне середовище, з розвитком якого збільшиться і ступінь залучення працівників у процес навчання. Інтерактивні можливості програм і систем доставки інформації, що використовуються в системі дистанційного навчання, дозволяють налагодити і навіть стимулювати зворотний зв'язок, забезпечити діалог і постійну підтримку, які не можливі в більшості традиційних систем навчання [2].

Основні принципи дистанційного навчання – це встановлення інтерактивного спілкування між працівником на підприємстві та викладачем без забезпечення їх безпосередньої зустрічі і самостійне освоєння певного масиву знань і навичок за обраною дисципліною у ході використання певних інформаційних технологій [1].

Головною проблемою розвитку дистанційного навчання є створення нових методів і технологій навчання, що відповідають телекомунікаційному середовищу спілкування. На зміну колишньої моделі навчання повинна прийти нова модель, заснована на таких положеннях: у центрі технології навчання – персонал; суть технології – розвиток здатності до самонавчання; персонал відіграє активну роль у навчанні; в основі навчальної діяльності – співробітництво [3].

У зв'язку з цим потребують перегляду методики навчання, моделі роботи та взаємодії викладачів із персоналом. Існує думка багатьох педагогів-практиків, що дистанційний навчальний курс можна отримати, просто перевівши в електронний вигляд навчальні матеріали традиційної денної форми навчання.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної теорії і практики дистанційного навчання дозволяє відзначити такі характерні особливості, притаманні дистанційній освіті:

- гнучкість – персонал підприємства займаються у зручний для себе час, у зручному місці і в зручному темпі. Кожен може вчитися стільки, скільки йому особисто необхідно для освоєння матеріалу й отримання необхідних знань за обраними дисциплінами;

- модульність – в основу програм дистанційного навчання закладається модульний принцип. Це дозволяє з набору незалежних навчальних курсів формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам;

- паралельність – навчання може проводитися при поєднанні основної професійної діяльності з навчанням, тобто "без відриву від виробництва";

- рентабельність – під цією особливістю мається на увазі економічна ефективність дистанційного навчання;

- НІТ (нові інформаційні технології) – у системі дистанційного навчання використовуються всі види інформаційних технологій, але переважно нові інформаційні технології – комп'ютерні мережі, мультимедійні системи.

Перераховані особливості визначають переваги дистанційного навчання перед іншими формами отримання знань, одночасно пред'являючи певні специфічні вимоги як до викладача, так і до слухача, ні в якому разі не полегшуючи, а часом збільшуючи трудовитрати і того й іншого.

Одним із варіантів застосування дистанційних технологій в освітньому процесі заочної форми навчання є використання комбінованих дистанційних технологій.

У сучасній практиці використовуються щонайменше три організаційні форми в системі дистанційного навчання.

При першій формі персонал особисто отримує завдання, записане на носіях інформації.

Друга форма пов'язана з використанням електронної пошти або мережі Internet, на яку завдання висилаються з освітнього центру безпосередньо працівникам. Така організаційна форма передбачає наявність у кожного персонального комп'ютера, підключеного до мережі Internet.

Третя організаційна форма покликана вирішити зазначену проблему.

Для цього створюються регіональні центри, пов'язані комп'ютерною мережею з освітнім центром. Регіональні центри здійснюють передачу завдань безпосередньо кожному.

Найчастіше застосовується саме такий спосіб навчання, за яким використовуються різні види технологій у різному поєднанні: кейс-технології, мережеві технології тощо.

Навчання, що здійснюється за допомогою змішаних дистанційних технологій, вимагає принципово нового підходу до організації навчального процесу, який неможливо здійснювати, спираючись на старі прийоми і методи навчання; у зв'язку з цим створюються нові навчальні посібники: електронні копії друкованих видань – так звані "електронні підручники", а також підручники з додатками у вигляді аудіо, CD і DVD, з появою яких виникає необхідність придбання персоналом практичних та теоретичних знань і навичок у використанні нових інформаційних технологій. Необхідно

зазначити, що використання інформаційних технологій висуває нові вимоги і до професійних якостей викладачів і співробітників, що передбачає не тільки оволодіння необхідними знаннями, а й накопичення особистого досвіду їх практичного застосування, придбання методичного досвіду використання сучасних комп'ютерних технологій у навчальному процесі [4].

З метою швидкої адаптації персоналу до особливостей дистанційного навчання, вироблення правильного стилю роботи і виключення можливих помилок рекомендується розробити збірник матеріалів на електронному носії "Особистий секретар працівника", що містить приблизно такі інформаційні блоки:

- шаблони для оформлення робіт зі службою допомоги та підключеними довідниками кафедр;
- положення про індивідуальні роботи, іспити і заліки;
- зразки оформлення необхідних заяв від персоналу;
- короткі довідники.

Персонал, який навчається за дистанційною формою навчання, крім звичайного графіка навчального процесу, видається так званий план-графік вивчення дисциплін із застосуванням змішаних дистанційних технологій.

За обраними дисциплінами викладачі проводять настановчі лекції, на яких персонал отримує набори з навчально-методичними посібниками в електронному вигляді та методичні рекомендації до роботи з ними. Процес навчання передбачає самостійне вивчення навчального матеріалу під керівництвом викладача-консультанта.

У період самостійного вивчення обраних дисциплін, можливо консультиватися з викладачами за допомогою телефону, електронної пошти та інших можливих засобів зв'язку.

Крім цього, необхідно вести контроль процесу навчання, який включає автоматичне формування зведених відомостей успішності конкретної групи на поточну дату та її екзаменаційних відомостей, контроль відвідуваності занять, список боржників з оплати навчання і за підсумками навчання.

Необхідно відзначити, що саме дистанційна освіта відкриває працівникам підприємства доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає абсолютно нові можливості для творчості, знаходження і закріплення різних професійних навичок, а викладачам дозволяє реалізовувати принципово нові форми та методи навчання із застосуванням концептуального і математичного моделювання явищ і процесів.

Розвиток дистанційного навчання буде продовжуватися і вдосконалюватися із розвитком інтернет-технологій і вдосконалення методів дистанційного навчання.

Наук. керівн. Пономаренко В. С.

Література: 1. Гозман Л. Я. Дистанционное обучение на пороге XXI века / Л. Я. Гозман, Е. Б. Шестопап. – Ростов н/Д. : Мысль, 1999. – 368 с. 2. Ибрагимов. И. М. Информационные технологии и средства дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. вузов. / И. М. Ибрагимов – М. : Академия, 2005. 336 с. 3. Сластенин В. А. Педагогика: учебн. пособие для студ. пед. учеб. завед. / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко и др. – М. : Школьная Пресса, 2002. – 512 с. 4. Симонов В. П.

Педагогический менеджмент: 50 НОУ-ХАУ в области управления образовательным процессом : учебн. пособ. / В. П. Симонов. – М. : Новая школа, 1997. – 264 с. 5. Кларин М. В. Инновации в обучении. Метафоры и модели / М. В. Кларин. – М. : Наука, 1997. – 398 с. 6. Щенников С. А. Основы деятельности тьютора в системе дистанционного образования : специализированный учебный курс / С. А. Щенников, А. Г. Теслинов, А. Г. Чернявская и др. – М. : Дрофа, 2006. – 591 с.